

Osnovna šola Šturje Ajdovščina

Bevkova 22

5270 Ajdovščina

ALI GOVORIMO KNJIŽNO?

RAZISKOVALNA NALOGA
PODROČJE: SLOVENSKI JEZIK

Maša Korečič, 6. razred

Ana Vidmar Kodelja, 6. razred

Mentorica Ksenija Černigoj, prof.

Ajdovščina, marec 2014

KAZALO

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE	3
UVOD	4
RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE	5
RAZISKOVALNE METODE.....	5
TEORETIČNI DEL	6
SLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK	6
EMPIRIČNI DEL	7
Anketni vprašalnik za učence in učenke	7
Anketni vprašalnik za učiteljice in učitelje	11
Opazovanje pouka.....	13
RAZPRAVA IN UGOTOVITVE	14
LITERATURA	15

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

V raziskovalni nalogi sva ugotavljali, ali učenci na naši šoli znajo govoriti knjižno oziroma ali uporabljamo knjižni jezik, kot to določajo okoliščine. Za raziskavo sva pripravili dva anketna vprašalnika – za učence in učitelje. Opazovali sva tudi govor učencev med poukom. Ugotovili sva, da učenci vedno pišejo knjižno. Pri pouku na učiteljeva vprašanja odgovarjajo knjižno, med seboj pa se pogovarjajo v narečju.

Meniva, da je tako prav, saj moramo znati govoriti knjižno. Da bomo res znali knjižni jezik pa se bomo morali še potruditi.

Ključne besede. slovenščina, knjižni jezik, učenci, osnovna šola

UVOD

Odločili sva se za raziskavo na področju jezika.

Jezika se naučimo samo tako, da poslušamo, beremo, govorimo in pišemo. Enako velja za slovenski knjižni jezik, ki se ga moramo naučiti vsi Slovenci, saj se v domačem okolju naučimo narečja ali pokrajinskega pogovornega jezika.

Jezik se v današnjem času vse bolj spreminja. Med nas prihajajo nove naprave in nove možnosti za sporazumevanje, z njimi tudi nove besede. Vse bolj smo veliko časa v stiku z angleščino. To velja predvsem za jezik nas mladih – sleng.

V šoli pa se vsa leta učimo slovenski knjižni jezik. Pri tem imamo veliko težav. Pri pouku nas učiteljice slovenščine velikokrat spodbujajo, naj govorimo knjižno. Odgovarjamo, da nam to ni všeč, da nam je nerodno, da pozabimo ...

V 5. in 6. razredu pri slovenščini spoznavamo, kakšno vlogo in pomen ima slovenski knjižni jezik v Republiki Sloveniji. Pogovarjamo se o knjižnem in neknjižnem jeziku, o narečjih in slengu ...

Tema se nama je zdela zelo zanimiva in z učiteljico slovenščine sva se dogovorili, da bova raziskali, kaj o tem vedo učenci na naši šoli, kako razmišljajo o knjižnem jeziku, kdaj govorijo oziroma pišejo knjižno ter s katerimi težavami se pri tem srečujejo.

Najprej sva želeli raziskovati v vseh razredih, a se je izkazalo, da bi pridobili preveč podatkov, zato sva se odločili, da bova natančneje raziskovali med učenci 5. in 6. razreda. To so najini sošolci in leto mlajši učenci. Imamo podobne izkušnje z učenjem jezika, skoraj iste predmete v šoli, zanimajo nas podobne stvari.

RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE

V tej raziskovalni nalogi sva si zastavili naslednja vprašanja:

1. Od kdaj (koliko časa) se učimo knjižni jezik?
2. Ali se radi učimo knjižni jezik?
3. Ali vemo, kdaj moramo uporabljati knjižni jezik?
4. Ali pri pouku govorimo oziroma pišemo knjižno?
5. Ali znamo govoriti oziroma pisati knjižno?

Na podlagi teh vprašanj in najinih izkušenj sva oblikovali naslednji raziskovalni hipotezi:

1. Učenci po petih oz. šestih letih šolanja že znamo govoriti knjižno.
2. Upoštevamo okoliščine, v katerih je predpisana raba knjižnega jezika.

RAZISKOVALNE METODE

1. Prebiranje strokovne literature

O knjižnem jeziku smo se učili pri pouku. Poleg tega sva prebrali še jezikovni priročnik za osnovno šolo. Na podlagi tega sva opredelili osnovne pojme.

2. Anketna vprašalnika

Želeli sva priti do čim bolj natančnih oziroma prepričljivih podatkov, zato sva se odločili, da bova za učence pripravili anketni vprašalnik, o isti temi sva pripravili tudi vprašalnik za učitelje, ki poučujejo v 5. in 6. razredu.

3. Opazovanje pouka

Načrtovali sva tudi, da bova opazovali učence pri pouku. Najprej sva želeli pouk snemati. Ugotovili sva, da to pomeni dvojno delo, najprej snemava, nato gledava posnetke in beleživa, kako učenci govorijo. Zato sva samo beležili.

TEORETIČNI DEL

SLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK

V Ustavu RS je v 11. členu zapisano, da je v Republiki Sloveniji uradni jezik slovenščina.

Slovenščina je tudi za večino učencev na naši šoli materni jezik.

Slovenščina je ena, poznamo pa več socialnih zvrsti: narečja, sleng, knjižni jezik ...

Najprej se naučimo narečja. V vrtcu in šoli se učimo knjižnega jezika.

Knjižni jezik pozna dve obliki: knjižni zborni in knjižni pogovorni jezik. Zborni jezik je ponavadi zapisan, pogovornega uporabljamo, ko govorimo brez vnaprej pripravljene predloge.

Knjižni jezik uporabljamo v šoli, knjižnici, na državnih proslavah ... v vseh uradnih ustanovah.

S prijatelji in znanci govorimo neknjižno.

Knjižni jezik je pomemben, saj nam omogoča, da se razumemo Slovenci, ki govorimo različna narečja. Knjižni jezik nas združuje.

EMPIRIČNI DEL

Anketni vprašalnik za učence in učenke

Na anketni vprašalnik je odgovarjalo 17 deklic in 11 dečkov iz 5. razreda ter 16 deklic in 18 dečkov iz 6.razreda. Za 5. in 6. razred sva se odločili, ker sva želeli dobiti mnenje toliko starih otrok, kot sva medve. Ankete so razdelile učiteljice med razrednimi urami.

1. Na vprašanje, ali pri pouku (pri vseh predmetih) govoriš knjižno, so odgovarjali tako:

	5. razred		6. razred	
	M	Ž	M	Ž
Včasih	4	9	9	6
Vedno	1	1	1	2
Nikoli	0	2	3	0
Pogosto	4	2	3	6
Redko	2	3	2	2

Svoje odgovore so utemeljili tako:

Če me učitelj sprašuje, spodbuja (7) Pri govornih nastopih. (6) Ker je potrebno, moramo.(5) Ker mi je všeč, rad govorim. (3) Če se mi ljubi. (2) Da me učitelji razumejo. Odvisno od predmeta.	Ker nam ni potrebno. (4) Ker ne znam vseh besed. (4) Se spozabim (3) Ne zdi se mi v redu, ni mi všeč. (2) Zato ker mi knjižni jezik ne gre prav dobro. Ker se vseeno razumemo. Ker se mi ne ljubi. Ker sem navajen na naše narečje.
--	--

Nekateri učenci so napisali nerazumljive utemeljitve ali jih sploh niso.

Ugotovili sva, da večina govori knjižno le pri govornih nastopih, saj bi drugače dobili slabo oceno. Nekateri govorijo knjižno, ker jim je knjižni jezik všeč. Najbolj vpliva rabo knjižnega jezika to, če zahteva učitelj ali jih učitelj spodbuja.

2. Na vprašanje, ali pri pouku (pri vseh predmetih) pišeš knjižno, so odgovarjali tako:

	5. razred		6. razred	
	M	Ž	M	Ž
Včasih	0	2	1	0
Vedno	8	13	15	15
Nikoli	0	0	1	0
Pogosto	3	1	1	1
Redko	0	1	0	0

Svoje odgovore so utemeljili tako:

<p>Ker je tako pravilno. (7)</p> <p>Ker sem tako navajen. (6)</p> <p>Ker je pomembno. (6)</p> <p>Ker nam učiteljica tako narekuje. (4)</p> <p>Ker moram. (3)</p> <p>Ker je lažje. (3)</p> <p>Da hitreje preberem. (3)</p> <p>Ker drugače dobim slabo oceno. (2)</p> <p>Da takoj vem, kaj piše. (2)</p> <p>Ker mi je všeč. (2)</p> <p>Če se mi ljubi.</p> <p>Ker ne morem pisati v narečju.</p> <p>Da sošolec razume, kar piše.</p> <p>Ker v šoli vedno pišemo knjižno.</p> <p>Ker bi bilo neknjižno pisanje nepravilno.</p>	<p>Ker ne znam vseh besed. (2)</p> <p>Če se mi mudi, kaj napišem neknjižno.</p>
---	---

Nekateri učenci so napisali nerazumljive utemeljitve ali jih sploh niso.

Velika večina učencev piše knjižno, ker so tako navajeni.

3. Na vprašanje, ali rad govoriš knjižni so odgovarjali tako:

	5. razred		6. razred	
	M	Ž	M	Ž
Da	3	1	5	4
Ne	2	11	6	1
Srednje	6	6	7	11

Svoje odgovore so utemeljili tako:

<ul style="list-style-type: none"> - Ker mi je všeč. (6) - Ker je pomembno. (2) - Ker mi bo koristil. - Ker moram. 	<ul style="list-style-type: none"> - Raje govorim v narečju. (7) - Ker se slabo počutim, ko govorim knjižno. (3) - Ker izpade neumno če govorim knjižno. (3) - V pogovorih ne govorim knjižno, saj izpadem čudno. (3) - Ker je narečno bolj zabavno. (2) - Ker mi je čudno. - Ker doma ne govorim knjižno. - Ker je težje.
--	--

Nekateri učenci so napisali nerazumljive utemeljitve ali jih sploh niso.

Večina učencev se izogiba knjižnemu jeziku, raje govorijo v narečju. Nekateri so napisali tudi, da se knjižnemu jeziku izogibajo, ker izpade neumno, če govoriš knjižno.

4. Na vprašanje, ali se rad učiš knjižnega jezika, so odgovarjali tako:

	5. razred		6. razred	
	M	Ž	M	Ž
Da	6	2	5	8
Ne	5	6	7	1
Srednje	0	9	6	7

Svoje odgovore so utemeljili tako:

<ul style="list-style-type: none"> - Ker ga bom še potrebovala. (4) - Ker ga v večini že znam. (3) - Ker je zanimiv. - Ker se ga hočem naučiti. (2) - Ker me bo več ljudi razumelo, če ga znam. - Če ne vem kakšnih besed, je dobro, da se te naučim. - Ker ga rada govorim. - Če bom imela pomembno službo, ga bom morala znati. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ker je dolgočasno. (4) - Raje govorim v narečju. (2)
---	---

Nekateri učenci so napisali nerazumljive utemeljitve ali jih sploh niso.

Ugotovili sva, da se učenci knjižnega jezika na marajo učiti. Raje uporabljajo narečje. Tisti, ki se ga radi učijo, so napisali, da je to zato, ker je uporaben za naprej v življenju.

5. Na vprašanje, koliko časa se učiš knjižni jezik, so odgovorili tako:

Vsak dan/ves čas	2–3 minute na dan/cel dan v šoli	Vse življenje	Nič/malo
2	14	27	15

3 učenci so napisali, da se ga ne učijo več, 1 pa je napisal, da ne ve.

Odgovore sva združili v 4 kategorije.

Večina učencev ve, da se je treba knjižnega jezika učiti celo življenje. Je pa res tudi, da kar 15 učencev za učenje knjižnega jezika ne najde dovolj časa.

6. Na vprašanje, kje si se naučil knjižnega jezika, so odgovarjali tako:

V šoli, vrtcu, knjižnici	Doma
44	9

1 učenec je zapisal, da ne zna knjižno, 1 je odgovoril, da se je naučil sam. Ostali niso odgovarjali.

Večina učencev meni, da se knjižnega jezika učimo v šoli.

7. Na vprašanje, opiši, kako se učiš knjižnega jezika, so odgovarjali tako:

S pisanjem in poslušanjem v šoli	Z branjem	Poslušam, govorim sam
20	16	9

3 učenci so napisali, da se ne učijo knjižnega jezika, 14 učencev pa na to vprašanje ni odgovorilo.

Učenke in učenci se knjižnega jezika učijo večinoma z branjem knjig ali tako, da pri pouku poslušajo učiteljico oziroma rešujejo naloge v delovnem zvezku. Če ne razumejo kakšne knjižne besede, vprašajo za razlago.

Anketni vprašalnik za učiteljice in učitelje

1. Na vprašalnik je odgovarjalo 15 učiteljev. Vsi poučujejo v 5. oziroma 6. razredu.

Na vprašanje, ali učenci v šoli govorijo knjižno, so odgovarjali tako:

Včasih	Vedno	Nikoli	Pogosto	Redko
6	0	1	2	6

Odgovore so utemeljili z naslednjimi navedki:

- slabo znajo govoriti knjižno
- laže se izražajo v narečju

2. Na vprašanje, ali učenci pri pouku (pri vseh predmetih) pišejo knjižno, so odgovarjali tako:

Včasih	Vedno	Nikoli	Pogosto	Redko
0	8	0	6	0

Odgovore so utemeljili z naslednjimi navedki:

- opismenjujejo se v knjižnem jeziku

3. Na vprašanje, ali učenci radi govorijo knjižno, so odgovarjali tako:

Da	Ne	Srednje
1	8	6

Odgovore so utemeljili z naslednjimi navedki:

- laže se izražajo v narečju
- so bolj sproščeni
- knjižni jezik se jim zdi nenaraven, čuden, smešen
- knjižni jezik za učence ni vrednota

4. Na vprašanje, ali se učenci radi učijo knjižnega jezika, so odgovarjali tako:

Da	Ne	Srednje
2	4	8

Odgovore so utemeljili z naslednjimi navedki:

- učenci se zavedajo pomena knjižnega jezika
- učenje knjižnega jezika je težko

Učitelji menijo, da bi se morali učenci učiti knjižnega jezika vsak dan pri vseh predmetih.

Pomembno je tudi, da se učijo dovolj zgodaj.

Trije učitelji so navedli, da se knjižnega jezika učenci učijo predvsem pri slovenščini.

Učitelji učenju knjižnega jezika namenijo veliko časa, saj vsi poučujejo v knjižnem jeziku.

Dva učitelja sta napisala, da sta morda premalo pozorna na knjižni jezik.

Učitelji so učencem najprej vzor.

Vsi so zapisali, da pri pouku govorijo knjižno. Nekateri tudi popravljajo napake ali opozarjajo na posebnosti.

Opazovanje pouka

V vsakem oddelku sva eno uro opazovali, kako govorijo učenci. Pri tem sva napravili zapisnik.

V 5. a-oddelku sva bili pri uri naravoslovja in tehnike. Knjižno je govorilo 8 učencev, dva sta se oglasila trikrat, dva dvakrat, ostali enkrat. Dva od njih sta govorila tudi neknjižno.

Zapisali sva neknjižne besede: puole (potem), zərəd teya (zaradi tega), podnjevi (podnevi), uana (ona), uayən (ogenj)...

Pogosto so rabili tudi besedo pač.

Učenci na učiteljeva vprašanja odgovarjajo knjižno, med seboj pa govorijo v narečju.

V 5. b-oddelku sva sledili uri družbe. Govorilo je 5 učencev. Knjižno so odgovarjali na učiteljičina vprašanja. Ker so govorili o slovenskih krajih, ni bilo veliko neknjižnih oblik.

Nekaj sva jih zapisali: nə vej̄m (ne vem), səm (sem), jəšəm (iščem)...

Tudi tu so učenci pogosto uporabljali besedo pač.

Sva učenki 6. a-oddelka. Izbrali sva si, da sva opazovali uro geografije. Govorili so 3 učenci, dva knjižno eden neknjižno. Če učenci učitelja prosijo za dodatna pojasnila, govorijo neknjižno.

V 6. b-oddelku sva opazovali uro zgodovine. Govorili so 4 učenci. vsi knjižno, eden je govoril tudi neknjižno. Zapisali sva nekaj neknjižnih oblik: mejli, jəmli (imeli), puole (potem), zlu (zelo), udi (od) , mejli (imeli), kəšna (kakšna), tječt (teči), žvejli (živeli), suoba (soba) ...

Učenci med seboj ne govorijo knjižno, če jih sprašuje učitelj, se trudijo uporabljati knjižni jezik. Kljub temu kakšno besedo povedo tako, kot je v narečju.

RAZPRAVA IN UGOTOVITVE

V raziskovalni nalogi sva ugotovili, da se večina učencev knjižnega jezika uči v šoli. Za to porabijo zelo različno količino časa. Učenje knjižnega jezika je naporno in med učenci ni priljubljen, ker se jim zdi, da so smešni, ko govorijo knjižno.

Učenci delno vedo, kdaj morajo uporabljati knjižni jezik. Knjižno govorijo, ko jih učitelji sprašujejo, med seboj pa ne govorijo knjižno, čeprav so pri pouku.

Tudi pri pouku učenci ne govorijo povsem knjižno, delajo napake, izgovarjajo posamezne besede tako, kot jih govorijo v narečju. Pišejo knjižno.

Pisati znamo knjižno, gotovo znamo tudi govoriti, vendar se pogosto zgodi, da pozabimo oziroma se sprostimo in rabimo narečje namesto knjižnega jezika. V nalogi nisva raziskovali, zakaj pozabimo.

Ob koncu lahko trdimo, da sva z raziskovalno nalogo potrdili najino hipotezo, da že znamo govoriti knjižno. Dodati morava samo, da pri tem še vedno delamo napake.

Hipotezo, da upoštevamo okoliščine za rabo knjižnega jezika, sva potrdili le delno. Ugotovili sva namreč, da učenci pri pouku, če se pogovarjajo med seboj, ne rabijo knjižnega jezika, čeprav bi ga morali.

Če bi hoteli še natančneje ugotoviti, ali učenci pri pouku govorijo knjižno, bi učence morali opazovati več časa v različnih okoliščinah. tega pa nama žal ni uspelo napraviti.

LITERATURA

VOGEL, J. in CESTNIK, M. 2006. Razvezani jezik. Ljubljana : Mladinska knjiga, str. 6–9.